

Specialistul silvic Zeno Oarcea: "Am văzut tinerețea fără bătrânețe"

Marian Drăgoi, Laurențiu Ciornei

Pionierul Parcurilor Naționale

A terminat Facultatea de Silvicultură ca șef de promoție, fiind unul dintre cei mai valoroși amenajști ai generației sale. În 1964, cu ocazia unor amenajări din Masivul Retezat a reușit să extindă, prin amenajament, suprafața Parcului Național, de la 14.000 la peste 30.000 de hectare. Nu a reușit însă mai multe, deoarece autoritățile comuniste nu au dorit ca parcurile naționale să fie și administrate. Nu s-a lăsat și l-a contactat inclusiv pe Nicolae Ceaușescu care inițial i-a dat "undă verde", dar demersul a fost blocat de un activist din cadrul Direcției Păduri din minister. Între 1973 și 1978 a realizat întreaga structură de organizare și administrare a întregii rețele de parcuri naționale, cele 13 care sunt și astăzi : Buila-Vânturarița, Călimani, Ceahlău, Cheile Bicazului-Hășmaș, Cheile Nerei-Beușnița, Cozia, Domogled-Valea Cernei, Defileul Jiului, Munții Măcinului, Munții Rodne, Piatra Craiului, Retezat, Semenic-Cheile Carașului. Toate eforturile depuse de silvicul Zeno Oarcea au fost desăvârșite în 2003, iar pentru stăruința sa este considerat Pionierul parcurilor naționale din România.

Despre silvicultorul Zeno Oarcea, ajuns la venerabila vârstă de 91 de ani, nu poți vorbi/scrie decât cu maximă considerație și cu gândul bucuros de a fi contemporani cu oameni care au știut să-și ducă viața și care și-au făcut bine treaba. Zeno Oarcea este acel specialist care cu tenacitate și profesionalism a închipuit și realizat o idee. El este cel care a prezentat Academiei Române sistemul de parcuri natu-

rale administrate după regulile normale, după modelele de succes ale altor confrăți din străinătate și pe care a reușit să-l impună. În special grație domniei sale, România are astăzi 13 parcuri naționale, bine gospodărite și administrate cu profesionalism de Regia Națională a Pădurilor-Romsilva.

Cercetătorul Zeno Oarcea a avut o viață de film. Un lungmetraj idealist și spectaculos după care chiar s-a făcut un documentar. Adolescent fiind a fost băgat la închisoare de comuniști abia instalați la cârma țării, atât el, cât și fratele mai mare, pentru că proveneau dintr-o familie mai răsărită din Banat: tatăl-avocat, arestat fiind și acesta, a murit în închisoare. Mama, rămasă singură, a fost alungată din casa familiei, casa fiind transformată de comuniști în sediul de miliție. Revenit în societate, Zeno a găsit loc de muncă într-o mină. Apoi a descoperit pădurea. Aceasta i-a oferit casă, masă, servi-

ciu, locuri tainice, euharistice.

Astfel, a devenit de-atunci ceea ce astăzi ne place să spunem: un corifeu al silviculturii, un amenajist care a pătruns, ca nimeni altul, în cele mai neumblate păduri ale țării. ”Am 91 de ani și jumătate i-am petrecut numai în pădure. Cap la cap, dacă pun zilele și nopțile trăite printre arbori se adună, însumate, la peste 20 de ani. Au și fost zile, ca nopțile. Rar vedeam cerul, niște frânturi de lumină, care ne aminteau de soare, atât de deasă era pădurea. Dormeam în culcușuri improvizate, pe frunze, iar deasupra doar o prelată întinsă pe câteva crengi. Mâncare aveam de-acasă: pâine, care se întărea în primele două zile, brânză, slănină, niște marmeladă. Din pădure, luam ciuperci, iar când aveam noroc, niște peștișori de prin pâraie. Cele mai frumoase momente se derulau dimineața, la /nechezol/, și seara, în jurul focului, când povesteam, fiecare, pățaniile de peste zi”.

Așadar, iată un crâmpci din viață (unii ar spune de vis) trăită de specialistul silvic Zeno Oarcea în lunga carieră a domniei sale care a culminat cu impunerea regimului de administrare profesionistă a parcurilor naționale. Un demers generat de o pasiune pentru tulburătoarele păduri virgine descoperite pe Valea Cernei, în Retezat, dar și de oportunitatea de a găsi exemple și înaintași, precum Alexandru Borza și Emil Racoviță.

Așa cum a făcut-o încă de la început, Zeno Oarcea urmează și acum acea linie a aromiei universale, așa cum îi place să spună, pe ”curba de nivel a vieții”.

1. Ce reprezintă pentru dumneavoastră pădurea, ca unul care a trăit jumătate viață în ea?

Spun și eu, așa cum au spus cândva românii: summum bonum homini datum. Pădurea este Binele suprem. Cea mai mare fericire pe care o pot avea oamenii. Însă, tot românii apreciau pădurea ca fiind și res nullius. Adică, un bun care însă, pe vremea lor, nu avea un proprietar recunoscut. Între aceste două extreme s-a desfășurat viața pădurii. Pădurea, nu doar pentru mine, reprezintă armonia și factorul pe care se bazează întreaga viață.

Pădurea sugerează nu doar viața simplă, ci o viață pe verticală. Noi, ca oameni, tânjim după verticalitatea arborilor din pădure. Să fim înalți și puternici ca aceștia. Omul născut la câmpie și are în față toată viața orizontul plat, mai greu înțelege, dar el simte și dorește verticalitatea. E în natura umană. Așa s-au născut și popoarele migratoare, năvălitoare. Veneau din stepă, din câmpii căutând pădurea, verticalitatea. Voiau înălțarea din această pedeapsă a gravității.

2. Cioran spunea că poporul român nu se ridică la înălțimea limbii pe care o vorbește. La fel se poate spune că nici nu apreciază cum se cuvine darurile pe care i le oferă, gratuit și spectaculos, natura. Iată, România încă se poate lăuda cu minunatele sale păduri virgine, dar puțini conștientizează acest beneficiu. Dumneavoastră, le știți, probabil, ca nimeni altul. Cum sunt acestea?

Oh! În acestea, în pădurile virgine de pe Valea Cernei, de pe Valea Grotului, de exemplu, am întâlnit tinerețea fără bătrânețe! Acolo totul este unic. Păduri cu arbori seculari, fagi de 150-200 de ani, care sălășluiesc în armonie cu puieți de câțiva ani. În celelalte, într-o simbioză perfectă, care nu moare niciodată. Este eternitatea! Poate nu sunt mulți care să înțeleagă eternitatea, dar într-o pădure virgină o poți întui.

3. Știți pădurea românească de multe zeci de ani. Cum s-a derulat povestea ei? Ce schimbări au fost marcante, fie ele benefice sau mai puțin bune?

Când eram copil, pădurea era, în cea mai mare parte, în proprietate privată. Se făcea ce se voia în ea. Între 1948, 1950 și 1990, pădurea a fost naționalizată și administrată doar de stat. A fost bine. După revoluția din 1989, iar s-a revenit la forma de proprietate privată și, din nou, spun asta cu amărăciune, oamenii nu mai apreciază adevăratele bunuri pe care ni le dă pădurea. Din păcate, se taie mult și fără să se gândească nimeni la consecințe. A devenit, pădurea una dintre cele mai mari afaceri, care aduce mulți bani: să tai ceva, să exploatezi, să vinzi apoi ceva în care n-ai investit nici măcar gânduri. Mă rog, să știți că omul, nu doar românul, nu a fost mereu prieten cu pădurea. Aceasta l-a co-

pleșit, l-a împiedicat să-și crească animalele, să-și sporească ogorul. Și a tăiat-o fără milă. Acum însă, e vorba doar de bani.

4. Totuși, avem nevoie de pădure, iar pădurea are nevoie de noi. Cum facem, ce să facem ca acest deziderat să fie cât mai bine pus în practică, mai ales în contextul actual?

Este simplu, dar și tare greu. Aș opta pentru partea cu cuantificarea funcțiilor de protecție ale pădurii. Pădurea are cinci mari funcții de protecție: cea hidrologică, cea de stabilizare a solului, funcția climatică, funcția socială sau estetică și funcția de protecție a monumentelor naturii, a genofondului, cea științifică. Aceste funcții pe care pădurea le oferă gratuit, nu sunt cuantificate, în sensul de a fi echivalente în bani. Această temă de cercetare nu a fost abordată în România, din păcate.

Mă adresez în primul rând, colegilor mei, silvicultorii. Cercetătorilor în domeniu. De multe decenii, vorbesc în pustiu, despre necesitatea cuantificării funcțiilor de protecție ale pădurilor. Să se stabilească, prin cercetări, echivalentul valoric al acestor funcții. Cu aproximările inerente.

5. Din garda veche a inginerilor amenajști, cei care au deschis primele linii parcelare în pădurile României, dumneavoastră ați fost singurul vizionar în ceea ce privește protecția naturii. Ați jucat pe un teren care a lăsat loc uneori diletanților, altelei veleitarilor, dar dacă e să judecăm propunerile pe care le-ați făcut imediat după 1989, în materie de păduri protejate, ajungem, într-o măsură destul de mare, pe sistemul de situri Natura 2000. Care au venit mult mai târziu. Că a fost vorba de fler sau de viziune, vă rugăm pe dumneavoastră să detaliați. Ce ați sperat, după 1990, în materie de arii protejate? Ce speranțe au fost confirmate de evoluția ulterioară a lucrurilor? Ce v-a dezamăgit cel mai mult în ultimele decenii?

Mă provocați la un remember. Ce muncă și ce răspundere a însemnat întocmirea pentru prima oară a parcelarului! Lucram în necunoscut, cu hărți imprecise. Vechile limite de parcele, de la primele amenajamente, erau făcute prin cioplaje pe arbori, care abia se mai cunoșteau. Apoi, în multe cazuri parcelele erau enorme.

A trebuit regândit totul și limitele vopsite cu roșu. Aveam doi muncitori, olteni, cu care am lucrat mulți ani și pe care îi învățasem cum să urmărească o culme, din vale în culmea principală. Fixam bornele de-a lungul văilor și le dădeam drumul, singuri, la vopsit.

Rememorez un caz hazliu. În Retezat, pe niște versanți abrupti, cei doi au plecat cu vopsitul pe două culmi apropiate. Unul din ei a întâlnit doi pui de urs. Puii s-au urcat într-un molid. Având instructajul făcut de mine, ca să nu dea față cu ursoaica, s-a urcat și el într-un molid. Încerca să sperie puii, spre a coborî, aruncând cu crăci înspre ei. Avea toporașul la el. Puii, speriați, nu voiau să coboare. Apoi, a venit ursoaica! Agitată, răgea de jos, fioroasă. După un timp, puii au coborât la ursoaică și au plecat. De la acea pățanie, olteanul meu nu a mai vrut să meargă singur la pichetaj.

V-am relatat această întâmplare, care li s-ar părea neverosimilă amenajștilor de astăzi. Apoi, opt ani la rând, am făcut noi pichetajele. Am prins în continuare încă, două „ediții” de amenajări, însă fără a mai face noi pichetajele. M-am pensionat imediat după așa-zisa revoluție, în 1990. Speram ca toată munca noastră și visele legate de ordinea care se instalase în gospodărirea pădurilor să fie continuate. Se pare că nu a fost așa. Astăzi, amenajările, un fel de revizuire a multe date anterioare, se fac cu ATV-uri și chiar cu drone, dar parcă fără pasiune. Poate mă înșel. Atunci, prezint scuze. A venit apoi și mutilarea fondului forestier, de Stat, care poate este justificată.

Speranța mea, în legătură cu înființarea parcurilor naționale, s-a concretizat abia după 13 ani, în 2003. Urmată, însă, de un exces de zel în privința ariilor protejate, prin constituirea siturilor Natura 2000, fără motivarea corespunzătoare, în multe dintre cazuri. Oricum, acestea oferă multă bătaie de cap autorităților. Singura mea mulțumire este situația parcurilor naționale, în care s-au selectat parcă, tineri entuziaști. Îmi sunt dragi, în lupta lor cu cei care văd în pădure doar lemn

și beneficii.

6. Ați pomenit de urși. Dumneavoastră, care ați umblat prin locuri neumblate, de câte ori v-ați întâlnit cu sălbăticiunile pădurii?

Stau și mă minunez, mai ales în ultima perioadă, când aud, tot mai des, că sunt urși care coboară în orașe și sate după mâncare. La Sinaia, auzi! Domnule, eu cât am trăit și lucrat în pădure, rar m-am întâlnit cu ursul. Și când ne trezeam față în față, ursul pleca. Nu am fost niciodată în vreun pericol. Cu lupul nu m-am văzut niciodată. Acesta simte omul de tare departe și pleacă, se duce în ascunzișurile sale tainice. Râsul, doar l-am auzit.

7. Protecția naturii presupune, înainte de toate, capacitatea de a colabora cu alții, de a crea și lucra cu rețele de specialiști. Cum evaluați modul în care colaborați cu Comisia pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii?

Colaborarea mea cu CMN a încetat în 1979, când secretarul de atunci, unul Toniuc, a întocmit acel proiect de lege de înființare a parcurilor naționale fără administrații. Primise dispoziții de sus. Din prudență, nici nu m-a anunțat de sarcina primită, deși întocmisem toate proiectele de parcuri naționale, inclusiv conceptul de constituire și funcționare a acestora. Colaborarea a revenit ocazional, în 2008, când am solicitat și am primit avizul pentru înființarea Parcului Natural Codru-Moma. Parcul nu s-a mai înființat. Atunci era un alt secretar al CMN, îmi scapă numele.

8. Cum vedeți funcționarea Comisiei Monumentelor Naturii în actualul context, în care avem organizații foarte vocale în materie de protecție a naturii, considerați că este prea mult zel, prea puțin profesionalism?

Nu știu care este la ora actuală situația de la CMN. Poate greșesc, dar am impresia că are doar un rol decorativ.

9. Cum vedeți problema tăierilor ilegale? Este, de ceva vreme, o tulburare socială intens mediatizată pe această temă. Cei mai mulți dintre silvicultorii consideră tevatura ca fiind complet falsă. Cât adevăr și câtă minciună este în această temă? Cu siguranță,

este câte ceva din fiecare. Care este părerea dumneavoastră?

Este, evident, o problemă de securitate națională, care nu poate fi neglijată la infinit. Tăierile masive de păduri, ilegale și iraționale, nu sunt o noutate în țara noastră. Realizarea rețelei de căi ferate, în a doua jumătate a secolului XIX, a determinat un jaf asemănător zilelor noastre, în multe masive muntoase precum Vrancea, Apuseni, Valea Lotrului. Se dezgoliseră munții. Erau tot păduri particulare, atât ale unor grofi, cât și posesorilor. Artizanii jafului, veneau tot din vest, mă abțin însă a nominaliza. Atunci a rămas țara noastră, o țară tipică a pădurilor, cu un procent de împădurire sub cel european. Țările europene din imediata vecinătate, își țineau „cu dinții” de păduri, încă de atunci. Aveau de unde jefui.

A venit comunismul peste noi. Departe de a elogia acea perioadă, dar trebuie să se știe, că în cei peste 40 de ani de orânduire comunistă, s-a făcut și o treabă minunată în aceste domenii. S-au naționalizat toate pădurile. S-a generalizat întocmirea amenajamentelor, care stabileau cota normală de tăiere. Cota de tăieri anuală era aprobată de Marea Adunare Națională. E adevărat, că în primii ani de după război, cota anuală de tăieri, a depășit prevederile amenajamentelor, pentru a plăti daunele de război, care ne erau impuse. Dar, s-a ținut cu dinții de păduri.

Au venit vremurile noi, ale libertății rău înțelese. Jumătate din fondul forestier al țării, a fost restituit vechilor proprietari, și nu numai.

Este posibil ca noua amenințare cu penalizarea prin „infringement” a Statului Român, de către UE, pentru tăierile ilegale de păduri, să determine introducerea unor legi mai aspre, precum și aplicarea lor, în acest domeniu. Nu sunt prea optimist, momentan, dar oricum, în viitorul apropiat, cred, se va rezolva și această problemă.

10. Fondul forestier al României este împărțit, în proporții aproape egale, între Stat și entități private. Pe de altă parte, numărul proprietăților foarte mici, sub 10 ha, este enorm. Care ar fi rolul amenajamentului

silvic, în aceste condiții?

Din păcate, țărănul român a rămas cu o veche mentalitate, din vremurile când el se lupta cu pădurea, care-l năpădea. Eram o țară a pădurilor. Uităm că pădurea ne-a apărut identitatea, că ea a constituit primul templu, cum splendid spune un poet, că deținerea ei în proprietate este aidoma cu deținerea copiilor săi, de care nu poți abuza. Au venit vremurile noi, ale unei libertăți rău înțelese. Jumătate din fondul forestier al țării a fost restituit vechilor proprietari, și nu numai.

Este foarte adevărat că anii comunismului i-a lăsat săraci pe mulți. Dar sărăcia, nu scuză prostia. Când s-au (re)văzut proprietari, primul reflex a fost să-și vândă proprietatea. Dar, au vândut doar pădurea. Terenul a rămas al lor. Gol. Jefuit. Năpădit de buruieni, de sălcii și de mesteacăn. Falnicele păduri au luat drumul străinătății, șiruri lungi, de vagoane.

11. Sunt voci care susțin gestionarea unitară a fondului forestier, aceleași baze de amenajare, indiferent de forma de proprietate. Este aceasta o soluție viabilă, pe termen lung? Dacă da, în ce condiții?

Obligativitatea împăduririlor. În cazul tăierilor rase și a neîmpăduririi terenurilor respective, în următorii ani, să se impute proprietarilor echivalentul acestor funcții, ca penalizare, fiind vorba de daune sociale, suportate de toți.

Și acum mă adresez politicianilor și, în special, parlamentarilor. Dacă cuantumul cumulat al acestor penalizări, timp de câțiva ani, neplătite, ajunge la valoarea terenului despădurit, la valoarea lui de piață, terenul respectiv să poată fi naționalizat, cu motivarea de subminare a economiei naționale. Proprietarul nefiind capabil de gestionarea unui bun național. Pământul sfânt al țării.

O asemenea legiferare, și aplicarea ei, presupune o conștiință profesională, obligatorie unui parlamentar și silvicultorilor. Sunt convins, că va stopa dezmățul din pădurile noastre.

12. Amenajamentul silvic, piesa cea mai importantă în planificarea lucrărilor silvice și dimensionarea corectă și obiectivă a recoltelor anuale de lemn. Cum

vedeți metodele de calcul al posibilității, acreditate de normativele oficiale, în contextul climatic actual, caracterizat de frecvente furtuni, fenomene torențiale, reprize îndelungate de secetă, atacuri de insecte?

Sunt rupt de problema amenajărilor silvice de peste 30 de ani. Nu știu cum se calculează în prezent posibilitatea.

13. Pe piața serviciilor de amenajare a pădurilor, tarifele la care unele firme realizează amenajamente silvice variază pe o plajă destul de mare, care pune, uneori, sub semnul întrebării, calitatea lucrărilor din teren. Ce s-ar putea face în acest sens? Cum credeți că s-ar putea realiza o mai bună colaborare între firme și autoritate, pentru a menține la standarde, cel puțin minimale, calitatea lucrărilor de amenajare a pădurilor??

Nu cunosc nimic despre relațiile ICAS cu firmele care execută lucrări de amenajare. O singură problemă tehnică cred că trebuie avută în vedere o verificare atentă, la zona funcțională a arboretelor, în special în bazinele de interes hidroenergetic, lacuri de acumulare etc.

14. Ca unul dintre fruntașii silviculturii românești, cum vedeți viitorul pădurii noastre? Care vă este opinia în legătură cu sectorul silvic din punct de vedere al educației. Mai este școala un atu? Dar cercetarea?

Sunt optimist și cred că interesul pentru păduri va fi din ce în ce mai mare, avându-se în vedere marea problemă climatică a pământului.

În învățământ, un accent deosebit cred că trebuie pus pe funcțiile pădurii. Poate ar fi nevoie de un curs special la facultate.

Cercetarea cred că ar trebui să abordeze și să rezolve problema, cuantificări ale funcțiilor de protecție, care în prezent sunt gratuități oferite societății.

Această cuantificare va putea aduce o modificare a statutului juridic al pădurilor, păduri care reprezintă o problemă de securitate națională.

Abstract. Forestry specialist Zeno Oarcea: "I saw youth without old age"

He graduated the forestry faculty as valedictorian, being one of the most valuable forest planners of his generation. In 1964 he managed to enlarge the protected area of Retezat National Park from 14.000 hecta-

res to 30.000 hectares. He didn't succeed in similar endeavors because the communist authorities didn't want to manage in the proper sense the national parks. He didn't give up and contacted personally Nicolae Ceausescu, who initially agreed with the idea; unfortunately his attempt was blocked by an activist from the Forest Directorate of the public authority of that time. Between 1973 and 1978 he designed the network needed to administer and manage all 13 national parks, the ones who are in place now: Buila-Vânturarița, Călimani, Ceahlău, Cheile Bicazului-Hășmaș, Cheile Nerei-Beușnița, Cozia, Domogled-Valea Cernei, De-

fileul Jiului, Munții Măcinului, Munții Rodnei, Piatra Craiului, Retezat, Semenic-Cheile Carașului. All that Zeno Oarcea, the forester, strived have been finalized in 2003, and therefore, he is acknowledged as the forerunner of the national parks.

Authors. Marian Drăgoi (dragoi@usm.ro) - Ștefan cel Mare University of Suceava, Faculty of Forestry, 13 Universității, 720229 Suceava, Romania; Ciornei Laurențiu (laurentiu.ciornei@ince.ro) - Center for Study and Research for AgroForestry Biodiversity/Romanian Academy, 13, Calea 13 Septembrie, 050711, Bucharest, Romania.